

СТАНОВИЩЕ

за дисертационния труд на Райна Георгиева Николова

на тема

„Рефлексията за жената в творчеството на две писателки от ранно-модерна Венеция – Модерата Фонте и Лукреция Маринели“

за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

по научна специалност „Теория и история на културата“

Изготвила: доц. д-р Пенка Стилиянова Данова/ ИБЦТ – БАН

Дисертационният труд съдържа увод (4–15), три глави (16–340), заключение (341–354) и библиография (355–371), включваща 280 заглавия на извори и секундарна литература и 64 електронни източници. Част от него са последващите 15 с. без пагинация, включващи две приложения.

Темата е интересна, актуална и новаторска, тъй като творчеството на двете венециански писателки е напълно неизвестно у нас и съответно – техни творби не са превеждани на български. Имената им не фигурират в програмите по история на италианската литература на специалност италианска филология в Софийския университет. Това предполага една сериозна подготовка от страна на докторантката както в областта на италианския език, така и владенето или ползването на други езици (английски, руски, латински), необходими за работата ѝ с изворите и изследванията.

В увода е посочена целта „в настоящето изследване се прави опит за осмисляне и интерпретация на творчеството на Модерата Фонте и Лукреция Маринели в контекста на цялостната дискусия върху природата и ценността на човека, която става значим феномен в западноевропейската мисъл и култура в продължение на столетия“ (с. 9); разкрит е характерът на изследването – културологичен, което предполага комплексен подход към проблематиката; набелязани са задачите, които ще бъдат решени в отделните глави; направен е преглед на основните автори, ползвани при разкриване на темата за женското творчество и неговата публика, по-пространно разгледани в първия дял на първа глава.

Споменатият дял (16–32) е посветен на *1. Дискусията относно жените – Querelle des femmes*, свързан с актуалните през последните четири десетилетия „джендър“ изследвания на въпроси като достойнствата/ недостатъците на женския пол, мястото на жената в семейството и в патриархалното общество, системното ѝ подценяване и поставяне в неравноправно положение и други. Именно благодарение на тази книжнина към творчеството на двете венециански писателки от Ранното ново време се проявява по-специален интерес и те се превръщат в едни от първите лястовици на съвременната феминистка литература.

В този дял Николова показва, че добре познава съвременните изследвания по въпроса на дискусията относно жените, формулира и мотивира използването като технически термин на френския израз *querelle des femmes/ des sexes*, спира се на въпроса дали има специфичен литературен жанр, в който може да се вмести дискусията относно жените и на историческите граници на тази специфична като тематика книжнина.

Вторият дял на първа глава е посветен на италианската литература, посветена на дискусията относно жените (31–63) от средата на XIV („За знаменитите жени“ на Джовани Бокачо, 1361 г.) до към средата на XVII век („Та жените са от същия вид като мъжете“ на Арканджела Теработи, 1650 г.). Той има въвеждащ характер. Разкрива задълбочените познания на докторантката в областта на италианската литература, както и уменията ѝ да представя в синтезиран вид съдържанието и оценката за отделно произведение с оглед дирене на полагащо се място на произведенията на двете писателки, предмет на литературно-критичен анализ в третата глава.

Въвеждащ характер има и втората глава 2. „*Венецианската изключителност*“ и митовете на *Венецианската република* (66–145). В нея е отделено съществено място на въпроси, свързани с устройството и управлението на републиката на св. Марко, със социалната структура на венецианското общество, с формирането на венецианския патрициат и на „гражданството“, с особеностите на тази държавна формация, уникална в много отношения – като местоположение на нейния център, изграден на острови, като икономика, която най-активно се изменя именно през XVI и XVII век, като специфика в политиката ѝ по отношение на папството и др. Що се отнася до т.нар. „мит“ за Венеция, формулиран по този начин през 60-те години на XX

век, то лично аз съм склонна по-скоро да го разглеждам като форма на държавна пропаганда – Венецианската република, разгледана като съвършена форма на управление, република на свободата и толерантността, притежаваща най-добрите институции и пр. Италианската историография предпочита да го нарича „мит“ вместо „държавна пропаганда“, тъй като последното я връща към годините на управление на Бенито Мусолини. Разбира се, съществуват много други митове за Венеция, т.е. неверни или твърде субективни твърдения на чуждата историография, според които венецианците били предатели на общохристиянските ценности в борбата срещу Османската империя, интересували се изключително от своите собствени търговски интереси и др. под. Отбелязвам този детайл не защото той има пряко отношение към разработваната в дисертационния труд проблематика, а защото прекомерно е изтъкната в заглавието на главата и в подзаглавията на отделни параграфи. Надеждата ми е българските изследователи да се отнасят по-критично към някои клишета и *instrumenta studiorum*, наложени във и чрез чуждата историография. Николова се е спряла на „мита“ за Венеция дотолкова, доколкото е необходимо, за да представи интелектуалния климат в града на лагуната. Той е оказал влияние и върху творчеството на Модерата Фонте и на Лукреция Маринели, тъй като в дух на патриотизъм и пропаганда на идеята „Венеция – съвършена държава“ са възпитавани поколения венецианци.

Добре са разработени параграфите от тази глава, посветени на положението на жените във Венецианската република. Докторантката е разкрила особеното положение на венецианката, която има право на завещание, както и това след овдовяване да получи два трети от зестрата си (за разлика например от положението на жените във Флоренция), което ѝ дава по-голяма независимост и свобода в сравнение с други представителки на нежния пол на Апенинския полуостров.

Същинската част на дисертационния труд се съдържа в двата дяла на трета глава 3. *Рефлексията на жената в творчеството на Модерата Фонте и Лукреция Маринели* (146–340). В тях са разгледани животът и творчеството на двете венециански авторки. Представена е семейната им среда и изключителната роля, която тя оказва за тяхното духовно и интелектуално израстване (при Модерата Фонте това е „пастрокът“ ѝ Джовани Николо Дольони, а при Лукреция – баща ѝ Джовани Маринели, лекар и натурфилософ).

Представени и анализирани са всички съчинения на двете забележителни венецианки като по-специално внимание е отделено на онези от тях, които са тясно свързани с дискусията относно жените. За Модерата Фонте това са диалозите в „Ценността на жените“. За Лукреция Маринели, която живее и твори до късна възраст, това е трактатът „Благородството и превъзходността на жените с дефектите и пороците на мъжете“. Изложението е стегнато, концептуално, разкриващо вещото съчетаване на преводи от италиански на български на най-съдържателните части на творбите с преразказ и умело използване на изследванията. В сравнително-съпоставителен план са разгледани двете редакции на „Благородството и превъзходността на жените“ и еволюцията на идеите на авторката, отразени в по-късните ѝ „Увещания към жените и към други“. В тази глава е включена и рецепцията на двете авторки у техни съвременници (например сред членовете на венецианската Академия на неизвестните), някои интересни теми, свързани със структурата и съдържанието на печатната книга, с проблеми на книгопечатането и научния живот в града на лагуната. В тази глава са набелязани и редица теми, които Николова в бъдеще вероятно ще разработи с присъщата ѝ вещина и любов към женското творчество, струящи от анализа на творчеството на двете венецианки.

Отличното ми впечатление от прочита на този дисертационен труд се оформя и от обобщенията, последващи всяка глава, и от заключението (341–354).

Някои препоръки и бележки към текста. Те са свързани с правилната употреба на пълен – непълен член на български, с необходимостта да се представят в превод всички заглавия в основния текст, а под линия да се отбелязва оригиналното заглавие. Не съм съгласна с твърдението относно ролята на Венеция в Четвъртия кръстоносен поход, изказано от Летиция Паница и споделяно от Николова на с. 263: „В поетичния разказ писателката преувеличава незначителната роля на Венецианската република от XII в. в кръстоносните походи чрез главния герой Енрико, който представя дож Енрико Дандоло (Срв. Panizza 1999: 13, пос. 30)“. Ролята на Венецианската република за осъществяването на Четвъртия кръстоносен поход е съществена: без флота на Венеция той нямаше да се осъществи. Това е мнението на византийския историк Никита Хониат, както и на всички съвременни историци на кръстоносните походи. Да не говорим за мащабните чествания на 400-годишнината от

завладяването на Константинопол, организирани във Венеция през 1604 г., на които Лукреция Маринели вероятно е била свидетел.

Авторефератът отговаря на съдържанието на дисертационния труд.

В ЗАКЛЮЧЕНИЕ ще изтъкна, че доброто познаване на посочената и използвана литература, вещият анализ, умелото проектиране на творчеството на Модерата Фонте и Лукреция Маринели върху съвременната дискусия за жените, вместването им в контекста на италианската литература от епохата на Ренесанса и Барока, свързана с тази проблематика, даброто изложение на социалната и културната история на Венеция от разглеждания период и най-вече блестящото представяне на техните творби в дисертационния труд „Рефлексията за жената в творчеството на две писателки от ранно-модерна Венеция – Модерата Фонте и Лукреция Маринели“ ми дават всички основания да гласувам ЗА присъждането на образователната и научна степен „доктор“ на Райна Николова.

София, 14 май 2019 г.

Подпис: